

DISKURZ VARNOSTI V TURIZMU: SVET IN SLOVENIJA

JANEZ MEKINC,¹ BORIS PREVOLŠEK,²
SEBASTJAN REPNIK,³ ANITA TRNAVČEVIČ,⁴
BOJAN KUREŽ²

¹ Univerza na Primorskem, Fakulteta za turistične študije Portorož – Turistica, Portorož, Slovenija
janez.mekinc@fts.upr.si

² Univerza v Mariboru, Fakulteta za turizem; Brežice, Slovenija
boris.prevolsek@um.si, bojan.kurez@gmail.com

³ Fakulteta za komercialne in poslovne vede, Celje; Slovenija
sebastjan.repnik@gmail.com

⁴ Univerza na Primorskem, Fakulteta za management, Koper, Slovenija
anita.trnavcevic@fm-kp.si

Sinopsis Namen prispevka je odpreti diskurz o vplivu in pomenu varnosti na turizem v svetu in Sloveniji, kajti varnost je osnovni in temeljni pogoj za razvoj in delovanje turizma, kar še zlasti občutimo v času krize zaradi pandemije COVIDA-19. V prispevku bomo proučili, analizirali, primerjali, pregledali ter kritično ovrednotili sodobno domačo in tujo literaturo in vire s področja varnosti v turizmu. V obliki diskurza bomo predstavili ugotovitve in rezultate raziskav in znanstvenih objav, ki postavljajo koncept varnosti v kontekst turizma. Uporabili smo deduktivni znanstveni pristop in upoštevali načelo od splošnega do specifičnega. Diskurz na začetku obravnava splošno varnost v svetu, se nato osredotoči na varnost v turizmu in na koncu na varnost v turizmu v Sloveniji (Repnik, 2022).

Opomba:

Poglavje je povzeto po doktorski disertaciji: Repnik, S. (2022). *Razvoj konceptualnega modela korporativne varnosti in varnostne kulture v slovenskih naravnih zdraviliščih: doktorska disertacija*. [S. Repnik]

Ključne besede:

varnost, turizem, COVID-19, koncepti varnosti, izzivi varnosti v turizmu

DISCOURSE ON SECURITY ON TOURISM: THE WORLD AND SLOVENIA

JANEZ MEKINC,¹ BORIS PREVOLŠEK,²
SEBASTJAN REPNIK,³ ANITA TRNAVČEVIČ,⁴
BOJAN KUREŽ²

¹ University of Primorska, Faculty of Tourism Studies Turistica, Portorož, Slovenia
janez.mekinc@fts.upr.si

² University of Maribor, Faculty of Tourism, Brežice, Slovenia
boris.prevolsek@um.si, bojan.kurez@gmail.com

³ Faculty of Commercial and Business Sciences, Celje, Slovenia
sebastjan.repnik@gmail.com

⁴ University of Primorska, Faculty of Management, Koper, Slovenia
anita.trnavcevic@fm-kp.si

Opomba:

The chapter is adapted from the doctoral dissertation: Repnik, S. (2022).

Razvoj konceptualnega modela korporativne varnosti in varnostne kulture v slovenskih naravnih zdraviliščih: doktorska disertacija.
[S. Repnik]

Keywords:

safety,
security,
tourism,
COVID-19,
security concepts,
security challenges
in tourism

Abstract The purpose of this contribution is to open a discourse on the impact and importance of security on tourism in the world and in Slovenia, because security is a basic and fundamental condition for the development and operation of tourism, which is especially felt during the COVID crisis. The contribution examines, analyses, compares, reviews and critically evaluates contemporary domestic and foreign literature and resources in the field of security in tourism. In the form of a discourse, the contribution presents the findings and results of research and academic publications that place the concept of security in the context of tourism. A deductive scientific approach has been used and follows the principle from the general to the specific. The discourse first deals with general safety in the world, then focuses on safety in tourism and finally on safety in tourism in Slovenia (Repnik, 2022).

1 Uvod

Živimo v dobi revolucije potovanj, transporta in komunikacije kot posledice velike povezanosti med njimi. Z zmanjševanjem ovir za potovanja se turizem kot panoga lahko razvija ter prinaša številne gospodarske in družbene koristi. Na njegov razvoj bistveno vpliva vprašanje njegove varnosti. Priporočilo Svetovnega gospodarskega foruma v letu 2019 (World Economic Forum, 2019a) je iskanje ravnotežja med sodobno informacijsko tehnologijo in naložbami v človeški kapital, saj sodobna informacijska tehnologija lahko izboljša dostop do osnovnih storitev, delovne razmere, zdravje in varnost državljanov (Repnik, 2022).

Meško in Dobovšek (1999) trdita, da varnost kot dobrina pridobiva čedalje večji pomen, zaradi česar je prihodnost turistične panoge čedalje bolj odvisna od dejavnika varnosti, na kar so opozorili tudi Hyndman (2015) ter Saha in Yap (2014). Dejstvo je, da turisti praviloma izbirajo varne turistične destinacije. Chew in Jahari (2014) trdita, da imajo turisti danes na voljo številne možnosti za preživljanje počitnic in potovanj, zato lahko pogojno nevarno turistično destinacijo razmeroma preprosto nadomestijo s podobno ali popolnoma drugačno, varnejšo destinacijo. Varnost je postala pomemben element v procesu odločanja turistov, ali bodo določeno državo obiskali ali ne. Njihovo zaznavanje varnosti na turistični destinaciji je lahko posledica osebne izkušnje ali informacij, pridobljenih pri različnih vrstah medijev (Repnik, 2022).

Rifai (Slovenska turistična organizacija, 2016) trdi, da bodo povezovanje med ljudmi s pomočjo družbenih omrežij, lažji dostop do informacij in zagotavljanje boljših storitev koristili razvoju turizma. Družbena omrežja in razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) so v zadnjih desetletjih pospešili gospodarski razvoj v različnih gospodarskih panogah in hipotetično lahko sklepamo, da tudi v turizmu. Ivanuša, Lesjak, Roša in Podbregar (2012) trdijo, da javnost medijem pripisuje vlogo glavnega akterja pri spodbujanju strahu pred kriminaliteto, na primer izpostavljanje nasilnih, dramatičnih vsebin v televizijskih programih med največjo gledanostjo krepi strah pred kriminaliteto, kar potrjujejo raziskave, ki so jih izvedli Romer, Jamieson in Aday (2003) ter pozneje potrdila Ting in Thien (2015).

Rožič (2006) pravi, da varnost ni nekaj izven turizma, temveč njegova sestavina, saj v okolju, ki ni varno, ni mogoče pričakovati sodobnega turističnega razvoja. S tega stališča je varnost ekonomska in razvojna kategorija, vgrajena v podjetniške in lokalne razvojne programe, ter obveza managementa in lastnikov v turizmu in z njim povezanim gospodarstvu. To pomeni, da je uspeh ali neuspeh turizma odvisen od zagotavljanja varnega turističnega okolja za turiste (UNWTO, 1996; Samitas in drugi, 2018). Še več, turizem je panoga, ki mora varovati in podpirati turista, ki obiskuje katero koli turistično destinacijo (Poon in Adams, 2000; Law, 2006; Batra, 2008).

2 Diskurz varnosti v svetu

V tem podpoglavju predstavljamo logičen in razčlenjen pregled pomena varnosti v 21. stoletju. V zadnjih letih so se zgodile pomembne spremembe v svetu, ki se navezujejo na različna področja, na primer politiko, gospodarstvo, družbo, zdravstvo in podnebne spremembe. Spremembe na teh področjih posredno in neposredno vplivajo na varnost v svetu oziroma mednarodne varnostne izzive (Repnik, 2022). V obdobju med letom 2016 in 2019 so se v svetu zgodile pomembne družbeno politične spremembe. Tako je leta 2016 izvolitev takratnega ameriškega predsednika Trampa, prinesla korenite spremembe v ameriški strateški in zunanji politiki na področju varnosti (Azari in Hetherington, 2016). V letu 2017 se začne proces izstopa Velike Britanije iz EU (Brexit) (Clarke, Goodwin in Whitely, 2017). Leto 2017 predstavlja obdobje težanj po osamosvojitvi Katalonije v Španiji (Micó in Carbonell, 2017). Leto 2019 prinese politične spremembe v EU po posameznih državah, kjer v politiko vstopajo druge politične stranke, ki so usmerjene bolj nacionalistično in protekcionistično kot na preteklih evropskih volitvah iz leta 2014 (Hennig, 2019). Vsi ti pomembni družbeno politični dogodki in spremembe so posredno in neposredno vplivale na varnostno politiko in varnostne izzive v svetu in Evropi (Repnik, 2022).

V letu 2016 pride do poskusa reševanja spora med ZDA in Severno Korejo, ko ZDA zahtevajo jedrsko razorožitev Severne Koreje (Farago, 2016), čemur sledi ponovni poskus dogovora v letu 2018 (Han, 2019) v obliki srečanja predsednikov Severne Koreje in ZDA. V istem letu sledi poskus namere o podpisu sporazuma o miru med predsednikoma Severne in Južne Koreje (Kyu, 2019), saj spor med državama traja od konca petdesetih let prejšnjega stoletja.

Še vedno se v svetu pojavljajo nerešeni spori in državah na Bližnjem vzhodu, kot so Sirija, Pakistan, Izrael, Iran in Afganistan (Rosenberg, 2017), posledice tega so množične selitve, ki povzročajo begunsko in migrantsko krizo v Evropi (Richardson, Karam in Afiouni, 2019). Nerazrešen vpliv na varnost v svetu imajo trgovinske vojne na primer med ZDA in Kitajsko (Wang in Ge, 2019) ter ZDA in Rusijo (McCarthy, Puffer in Satinsky, 2019), odstop ZDA od jedrskega sporazuma z Iranom (Mulligan, 2018), podnebne spremembe (Mally, 2009; Beck, 2015) in teroristični napadi (Zahra, 2018). Tukaj so še posledice motenj pri zagotavljanju potrebnih virov oziroma pomanjkanje globalnih zalog (Nicita, Ognivtsev in Shirotori, 2013), revščina (Sridhar, 2015), degradacija okolja (Briassoulis, 2017), grožnje, ki so posledica rasti prebivalstva v državah v razvoju, kamor spadata na primer Turčija in Mehika (Mally, 2009), ter druge oblike nasilja, na primer kršitev temeljnih človekovih pravic (pravica do enakosti spolov, pravica do svobode, pravica do zdravja) (Pegram, 2014).

Mogherini (2016) pravi, da beseda globalna ni mišljena le v geografskem smislu, temveč širše v smislu politik in instrumentov, ki jih nova globalna strategija promovira. Osredotoča se na vojaške zmogljivosti in boj proti terorizmu, zaposlitvene možnosti, vključujoče družbe in človekove pravice. Vključuje vzpostavljanje miru ter odpornost držav in družb tako v Evropi kot svetu. Po mnenju Myersa (2018) in Phillipsa (2019) je globalna varnost v sodobnem svetu pomembna, ker se povezuje z vprašanjem sobivanja civilizacij, kar je povezano s človekovimi pravicami in njihovim uresničevanjem.

Z globalno varnostjo je povezana OZN (mednarodna vladna organizacija za spodbujanje človekovih pravic, ustanovljena 26. junija 1945), katere prvotni namen je mirovno reševanje sporov, poleg tega pa še prisilni ukrepi za ohranjanje in vzpostavljanje mednarodnega miru in varnosti, humanitarno posredovanje (vključuje uporabo sile države, skupine držav ali mednarodne organizacije v imenu človekoljubnosti z jasnim ciljem preprečiti ali ublažiti močno razširjeno trpljenje ali ubijanje) in širitev demokratičnih vrednot (Evans in Newnham, 1998, str. 199–200; Panke, 2017).

Pri tem je treba izpostaviti še druge svetovne organizacije, povezane z globalno varnostjo, med njimi na vojaškem področju zvezo NATO (Šinkovec, 2016), ki je bila ustanovljena leta 1949 kot odgovor na nove varnostne grožnje in za zagotavljanje varnosti v državah po svetu. Trenutno šteje 30 članic, saj se ji je v letu 2020 pridružila

Severna Makedonija (Šorović, 2019). Poleg primarne naloge zagotavljanja kolektivne obrambe ima zaveznitvo preventivno vlogo pri vzpostavljanju ravnotežja sil in upravljanju kriz. Na področju varnosti imamo v Evropi OVSE, katere namen so zgodnje opozarjanje, preprečevanje konfliktov, krizno upravljanje in pokonfliktna obnova (Bloed, 2017). Na področju ekonomskih in družbenih odnosov so bili ustanovljeni Mednarodni denarni sklad – MDS (Pinheiro, Chwieroth in Hicks, 2015), Splošni sporazum o carinah in trgovini – GATT (McKibben, 2020), Svetovna trgovinska organizacija – WTO (Elsig, 2011), OECD (Moss in Urban, 2019), skupina G7 (Westoby, 2017), skupina G8 (Huigens, 2015) in združenje držav članic G20, ki predstavljajo 85 % globalne ekonomije (članice so Argentina, Avstralija, Brazilija, Kanada, Kitajska, Nemčija, Francija, Indija, Indonezija, Italija, Japonska, Mehika, Rusija, Savdska Arabija, Južna Afrika, Južna Koreja, Turčija, Velika Britanija, ZDA in EU) (Louis, 2015; Westoby, 2017).

Na prehodu iz leta 2019 v leto 2020 se je svet soočil s svetovno pandemijo, ki jo je povzročil izbruh koronavirusa v kitajskem mestu Wuhan (Singhal, 2020). Pandemija COVIDA-19 je globalno vplivala in omejila potovalno industrijo, saj se je v letu 2020 število mednarodnih potovanj zmanjšalo za 73 %, kar je največ v celotnem obdobju pandemije. Zaradi naraščajoče stopnje precepljenosti v kombinaciji z mehkejšimi omejitvami potovanj se je v drugi polovici leta 2021 mednarodni turizem nekoliko okrepil, še vedno pa je to pomenilo 62-odstotni upad mednarodnih potovanj v primerjavi z enakim obdobjem leta 2019. Scenariji Svetovne turistične organizacije v letu 2022 kažejo 30- do 78-odstotno rast mednarodnih turističnih prihodov, kar pomeni od 50 % do 63 % stanja pred pandemijo. Medtem ko se mednarodni turizem počasi vrača, domači turizem še naprej spodbuja okrevanje sektorja v vse večjem številu destinacij, ki so bližje domu in imajo nizko gostoto poselitve. Turisti povprašujejo po aktivnostih na prostem, podeželskem turizmu in naravnih izdelkih (UNWTO, 2022).

3 Diskurz varnosti v turizmu

Juvan, Gomezelj Omerzel in Uran Mavarić (2017) navajajo, da obstajajo dejavniki, ki vplivajo na odločitve turistov na primer o potovanju ter jih delimo na notranje in zunanje, kar nakazujejo pretekle empirične raziskave Howarda in Setha iz leta 1969. Notranji dejavniki se navezujejo na osebnostne ali psihološke, zunanji pa na sociodemografske značilnosti turista (March in Woodside, 2005). Med pomembnimi

notranjimi dejavniki, ki vplivajo na vedenje turistov, so motivacija, zadovoljstvo, zaupanje, zvestoba, vrednote in osebnost (Cohen, Prayag in Moital, 2014). To so dejavniki, ki se kažejo v osebnostnih značilnostih posameznega turista ter se razvijajo skozi proces socializacije posameznika in proces angažiranosti v turizmu. Na proces vedenja turista vplivajo številni zunanji dejavniki (Yang, Sharif in Khoo-Lattimore, 2015), med katerimi se najpogosteje pojavljajo spol, starost, izobrazba in družbeni status. Raziskave zaznavanja turistov se osredotočajo na zaznavanje varnosti, kriminala (George, 2010) in terorizma ali epidemij bolezni (npr. Sars, COVID-19) (Rittichainuwat in Chakraborty, 2009; Singhal, 2020).

Varnost kot pomemben dejavnik odločitve (npr. kakovost, cena, čas) spada med notranje in zunanje dejavnike (spol kot zunanji dejavnik in zaupanje kot notranji dejavnik vplivata na odločitev posameznika npr. o potovanju). To pomeni, da zagotavljanje varnosti v svetu, regiji, državi, turistični destinaciji močno vpliva na razvoj turizma (Repnik, 2022).

Farmaki (2017) poudarja, da sta turizem in mir neločljiva. Vpliv turizma je tako močan, da lahko spremeni na videz nespremenljive razmere in omogoči spravo tam, kjer nihče ni menil, da je mogoča. S tem se delno strinja Litvin (1998), ki poudarja, da lahko turizem pripomore k miru, ni pa vzrok za njegovo vzpostavitvev. Hall, Timothy in Duval (2003) v nasprotju z Litvinom (1998) in Farmakijem (2017) trdijo, da je turizem v večji meri odvisen od varnosti kot varnost od njega. Mansfeld in Korman (2015) mnogo pozneje potrđita navedbe Halla in drugih (2003), da je okolje, ki je na videz varno in se v njem razvija turizem, zelo krhko, saj se vzrok za ponovno vzpostavitev varnosti v okolju ne nahaja v razvoju turizma, ampak na področjih politike, gospodarstva in družbe, ki morajo skupaj najprej ustvariti varne razmere za razvoj turizma v nekem okolju.

Ena izmed raziskav Alsarayreha, Jawabreha in Helalata iz leta 2010 razkriva povezavo med turizmom in politiko ter izpostavi negativen vpliv politike na turizem, kar pozneje potrđita Yuan in Mateus (2020). To zajema vpliv vojn, na primer državljanskih (Wanigasekera, 2019), političnih nestabilnosti (Buda, 2016) in terorizma (Corbet in drugi, 2019), ki imajo negativne učinke na razvoj turizma na lokalni ali mednarodni ravni. Vplivanje politike na turizem se kaže v potovalnih odločitvah turistov (Walters, Wallin in Hartley, 2019), pri načrtovanju počitnic in izbiri destinacij (Fourie, Nadal in Gallego, 2019). Mansour, Holmes, Butler in

Ananthram (2019) trdijo, da so vojne uničujoče za turizem ne le v državah, kjer potekajo, temveč tudi v sosednjih državah, kar potrjujejo Dibeh, Fakih in Marrouch (2019). Države turizem uporabljajo kot sredstvo pritiska na druge države za različne namene, na primer doseganje različnih političnih ciljev (Hay, 2016).

Tkachuk (2018) v svoji raziskavi navaja, da sta politična stabilnost in varnost predpogoj za turizem. Grožnja dogodkov, kot so državljanski nemiri in terorizem, lahko turiste odvrne od odločitve za obisk destinacije. Ugotovitve omenjene raziskave kažejo, da turisti terorizem opredeljujejo kot najbolj skrb vzbujajoč geopolitični dejavnik. Zaradi tega bo v prihodnje več kot 40 % vseh mednarodnih turistov spremenilo svoje potovalno vedenje zaradi terorizma. Države, ki jih prizadenejo politični nemiri (npr. Tajska), neizogibno doživljajo upadanje števila mednarodnih prihodov turistov in posledično prejemkov iz turizma (Ingram in drugi, 2013).

S sodelovanjem večjega kroga varnostnih subjektov je soočanje z grožnjami učinkovitejše in dolgoročneje. Mednarodna skupnost ima za soočanje z varnostnimi grožnjami v turizmu na voljo številna sredstva. Mednarodno politično in gospodarsko sodelovanje predstavlja izhodišče za njihovo uporabo (Kurež, 2011).

Turizem kot panogo sestavljajo številna gospodarska (Zacarias, Williams in Newton, 2011) in negospodarska področja (Sharpely, 2002; Telfer, 2002; Mowforth in Munt, 2015). Rivera (2017) kot pogoj za zadovoljstvo navaja ravnotežje med človekovim razvojem in ekonomsko rastjo, kar posledično pripomore k učinkovitemu razvoju turizma. Varnost kot dobrina, ki v današnjem dogajanju po svetu ni več samoumevna (Krahmann, 2008; Buuren, 2010), tako pridobiva čedalje večji pomen, zato je prihodnost turistične panoge čedalje bolj odvisna od dejavnika varnosti (Meško in Dobovšek, 1999; Alsarayreh in drugi, 2010; Seabra, Reis in Abrantes, 2020). Dejstvo je, da turisti praviloma izbirajo varne regije, države in turistične destinacije, kar trdijo Yang, Dong in Li (2019) ter Lee, Gray in Kim (2019).

Najaktualnejša grožnja varnosti je vojaško posredovanje Rusije v Ukrajini, kar tudi močno vpliva na turizem v Rusiji in Ukrajini, vpliva pa tudi na turistične prihode njunih sosednjih držav. Medtem ko si svet in Svetovna turistična organizacija (UNWTO) prizadevata za ponoven zagon mednarodnega turizma po pandemiji COVIDA-19, se je Rusija odločila za invazijo na Ukrajino, s čimer je ogrozila

desetletja miru in kakršno koli upanje za okrevanje turizma v Evropi. Vendar pa je Evropa – največja mednarodna svetovna država, turistični trg in generator povpraševanja – ključnega pomena za zagotavljanje zaposlovanja in okrevanja gospodarstva (Dolnicar in McCabe, 2022). Omejitve, ki jih je prinesla epidemija COVIDA-19, se umirjajo, tako v Evropi kot v svetu, vendar pa se na drugi strani zapirajo zračni prostori in begunska kriza se stopnjuje. Zaradi embarga na uvoz ruske nafte se letalske družbe srečujejo z naraščajočo ceno surove nafte, kar bo podražilo letalske karte in omejilo možnost potovanj. Na splošno bo visok dvig cen energentov negativno vplival na transport ter posledično na turistična potovanja in turistični sektor na splošno. Voja povečuje varnostna tveganja v državah okoli Ukrajine, Črnega morja, kar se odraža tudi v turizmu, vendar pa se lahko varnostno tveganje s stališča turizma razširi tudi na druge evropske države. Prezgodaj je za napovedovanje vplivov vojne v Ukrajini na turizem, ki se po dolgotrajni pandemiji šele začinja pobirati. Toda turistični sektor je v zadnjih dveh letih pokazal kljubovalno odpornost in prilagodljivost, s katerima je premagoval ovire.

4 Diskurz varnosti v slovenskem turizmu

Razpravo o varnosti v slovenskem turizmu začinjamo s predstavitvijo turističnih rezultatov o slovenskem turizmu v letu 2019 v primerjavi z letom 2018 (slika 2, vir podatkov je Slovenska turistična organizacija, 2021). V letu 2019 je slovenski turizem dosegel 6,22 milijona turističnih prihodov (od tega 4,7 milijona tujih turističnih prihodov, 6,3-odstotna rast v primerjavi z letom 2018 in 1,52 milijona prihodov domačih turistov, kar predstavlja 1,3-odstotno rast v primerjavi z letom 2018), kar predstavlja 5-odstotno rast v primerjavi z letom 2018 (Repnik, 2022).

Slovenski turizem je ustvaril 15,77 milijona prenočitev, od tega 11,37 milijona tujih prenočitev, kar pomeni vrednost $I_{19/18} = 101,7$, in 4,4 milijona domačih prenočitev, kar pomeni vrednost $I_{19/18} = 97,5$. To je zmanjšanje števila domačih prenočitev za 2,5 %. Vrednost izvoza potovanj se je v letu 2019 v primerjavi z letom 2018 povečala za 1,8 % in znaša 2,75 milijarde evrov. Trije najpomembnejši tuji turistični trgi za slovenski turizem po številu prenočitev za leto 2019 so Nemčija (13,39-odstotni delež vseh tujih prenočitev), Italija (11,24-odstotni delež vseh tujih prenočitev) in Avstrija (8,9-odstotni delež vseh tujih prenočitev). Prevladujoče tri vrste občin, ki so dosegle največji delež prenočitev v letu 2019, so gorske (29,39-odstotni delež vseh prenočitev), zdraviliške (21,84-odstotni delež vseh prenočitev) in obmorske občine

(19,12-odstotni delež vseh prenočitev) (Slovenska turistična organizacija, 2021). Slovenski turizem je v letu 2019 v primerjavi z letom 2018 v svetovnem merilu dosegel drugo najvišjo rast mednarodnih prihodov turistov, in sicer 6-odstotno. Pred njim je na prvem mestu le Bližnji vzhod z 8-odstotno mednarodno rastjo prihodov turistov (2019/2018) (Repnik, 2022).

Slovenija se kot samostojna država od leta 1991 uvršča med turistično uspešne in varne države, kar nakazujejo mnogi statistični podatki oziroma rasti turističnega prometa, nočitev (domačih in tujih gostov) in prihodov (domačih in tujih gostov), na primer v letih 2018 in 2019, ter kazalniki, kot so indeks globalne varnosti, indeks globalnega terorizma in indeks konkurenčnosti potovanj in turizma. To nas še vedno uvršča nad povprečje oziroma v skupino najvarnejših držav na svetu. Zato turisti Slovenijo dojemajo kot varno državo oziroma eno najvarnejših evropskih turističnih destinacij (Repnik, 2022).

Indeks konkurenčnosti potovanj in turizma izračunava Svetovni ekonomski forum, ki že več kot desetletje vključuje voditelje potovanj in turizma, s pomočjo katerih ocenjuje konkurenčnost potovanj in turizma med 140 gospodarstvi sveta ter meri nabor dejavnikov in politik, ki omogočajo trajnostni razvoj sektorja potovanja in turizma, kar posledično prispeva k razvoju in konkurenčnosti države. V izračun tega indeksa se upošteva podlaga štirih glavnih kategorij: spodbudnost okolja (obsega pet stebrov), turistična politika in stanje (spodbudnih) razmer za razvoj (obsega štiri stebre), infrastruktura (obsega tri stebre) ter naravni in kulturni viri (obsega dva stebra). Znotraj kategorije spodbudnost okolja so naslednji stebri: poslovno okolje, varnost in varovanje, zdravje in higiena, človeški viri in trg dela ter informacijska pismenost. Glede na naše proučevano področje izpostavljamo drugi steber, kjer sta varnost in varovanje, znotraj katerega je pet kazalnikov (tabela 1) (World Economic Forum, 2019b).

Tabela 1: Ocena varnosti in varovanja v Sloveniji v letih 2018 in 2019

Vir: World Economic Forum, 2019b.

Komponenta indeksa	Vrednosti 1–7	Zaporedno mesto med 140 ocenjenimi državami v letu 2019	Zaporedno mesto med 140 ocenjenimi državami v letu 2018	Najbolje ocenjena država na svetu
Drugi steber varnost in varovanje	6,1	15	17	Finska
Pojavnost kriminala in nasilja, ki vpliva na stroške podjetja	5,7	15	14	Kraljevina Lesoto
Ocena zanesljivosti storitev policije	5,4	37	36	Finska
Ocena vpliva groženj s terorizmom na dodatne stroške podjetja	5,8	26	24	Kraljevina Lesoto
Povprečje števila žrtev, povezanih s terorizmom v državi, in število terorističnih napadov v državi	7,0	1	1	več držav
Število samomorov na 100.000 prebivalcev	0,5	7	12	Japonska

Na uvrstitev posamezne države v drugem stebru varnost in varovanje znotraj indeksa konkurenčnosti potovanj in turizma za Slovenijo (tabela 2) vplivajo določeni kazalniki. Eden izmed njih je, koliko pojavnost kriminala in nasilja vpliva na stroške podjetja. Slovenija je s 14. mesta v letu 2018 nazadovala na 15. mesto v letu 2019, med najboljšimi državami na svetu po tem kazalniku pa je Kraljevina Lesoto. Naslednji kazalnik predstavlja, koliko se lahko v Sloveniji zanesemo na policijske storitve, kazalnik nas uvršča na 36. mesto v letu 2018 in predstavlja nazadovanje za eno mesto (na 37. mesto) v letu 2019. Med najboljše države sveta po tem kazalniku spada Finska. Naslednji kazalnik drugega stebra varnost in varovanje prikazuje, kako grožnje s terorizmom vplivajo na dodatne stroške podjetja. Slovenija je pri tem kazalniku s 24. mesta v letu 2018 nazadovala na 26. mesto v letu 2019. Med najboljše države sveta ponovno spada Kraljevina Lesoto. Pri kazalniku povprečnega števila žrtev, povezanih s terorizmom v državi, in števila terorističnih napadov v državi je Slovenija v obeh proučevanih letih zasedla prvo mesto med 140 državami sveta. Pri kazalniku, ki prikazuje število samomorov na 100.000 prebivalcev, je Slovenija z 12. mesta v letu 2018 napredovala na 7. mesto v letu 2019, najvišje mesto je zasedla Japonska (World Economic Forum, 2019b).

Ocene kazalnika drugega stebra varnost in varovanje znotraj indeksa konkurenčnosti turizma so zasnovane na ocenjevalni lestvici od 1 do 7. Pri tem je ocena 1 najslabša, ocena 7 pa najboljša. Slovenija je v drugem stebru varnost in varovanje v vrhu lestvice, saj dosega vrednost 6,1 od 7 možnih točk, kar jo uvršča med visoko varne države med 140 državami sveta, in sicer na 15. mesto (tabela 2) (Repnik, 2022).

Tabela 2: Slovenija po ekonomski oceni v letu 2019

Vir: World Economic Forum, 2019a.

Ime države	Uvrstitev po ekonomski oceni (angl. rank economy score)
1. Finska	6,7
2. Islandija	6,5
3. Oman	6,5
4. Švica	6,4
5. Hongkong SAR	6,4
6. Singapur	6,4
7. Združeni arabski emirati	6,3
8. Luksemburg	6,3
9. Portugalska	6,3
10. Nova Zelandija	6,3
11. Katar	6,3
12. Estonija	6,2
13. Japonska	6,2
14. Avstrija	6,2
15. Slovenija	6,1
16. Španija	6,1
17. Norveška	6,1
18. Češka republika	6,1
19. Avstralija	6,1
20. Brunej	6,1

Slovenija se je po indeksu konkurenčnosti potovanj in turizma, ki vključuje vse stebre, v letu 2019 uvrstila na 36. mesto (z oceno vrednosti 4,3 od najvišje možne ocene 7) med 140 državami sveta, zato velja za zelo varno državo, saj spada v zgornjo četrtino najvarnejših držav. Prva tri mesta glede na indeks zasedajo po vrsti Španija, Francija in Nemčija. Iz tega sledi, da lahko varnost nenehno izboljšujemo in delujemo preventivno, kar navajajo Xie, Zhang, Chen, Morrison in Lin (2020) v svoji študiji primera.

V nadaljevanju predstavljamo indeks globalne varnost (Hyslop in Morgan, 2014), ki ga izračunava Inštitut za ekonomijo in mir. Gre za neodvisen inštitut, ki proučuje mir in konflikte, ki pomagajo pri odpravljanju temeljnih vzrokov konfliktov in ustvarjanju pogojev za spodbujanje miru. Inštitut je opredelil osem dejavnikov s

23 kazalniki (npr. vprašanja trajajočih domačih in mednarodnih konfliktov, socialne varnosti in zaščite ter militarizacije), ki vodijo do pozitivnega miru: nizka stopnja korupcije, sprejemanje pravic drugih, prost pretok informacij, močno poslovno okolje, visoka raven človeškega kapitala, pravična porazdelitev virov, dobri odnosi s sosedi, dobro delujoča vlada (Institute for Economics & Peace, 2019a).

V Indeksu globalne varnosti v letu 2019 (163 držav sveta) je v primerjavi z letom 2018 globalno varnost izboljšalo 86 držav sveta (npr. Ruanda za 24 mest in Jordanija za 20 mest, v Evropi sta najbolj napredovali Severna Makedonija za 23 mest in Grčija za 14 mest), kar pomeni, da zagotavljajo boljšo globalno varnost (Institute for Economics & Peace, 2019a). Po drugi strani je 76 držav sveta po izračunu indeksa globalne varnosti v letu 2019 v primerjavi z letom 2018 nazadovalo (npr. Nikaragva za 54 mest, Libanon in Burkina Faso za 26 mest, v Evropi so najbolj nazadovale Latvija za 5 mest, Norveška, Nemčija in Estonija pa za 4 mesta), to pomeni, da so globalno manj varne (Institute for Economics & Peace, 2019a).

Iz navedenih podatkov ugotavljamo, da se je globalna varnost v letu 2019 v primerjavi z letom 2018 izboljšala za samo 0,09 %, kar pomeni, da je svet prvič po petih letih postal mirnejši. Indeks globalne varnosti za leto 2019 torej razkriva, da napetosti, konflikti in krize, nastale v preteklem desetletju, v svetu še vedno ostajajo nerešene (Repnik, 2022).. Slovenija je v letu 2019 v primerjavi z letom 2018 napredovala za dve mesti med globalno najvarnejšimi državami sveta, in sicer z 10. na 8. mesto (Institute for Economics & Peace, 2019a).

Indeks globalnega terorizma (Hyslop in Morgan, 2014) izračunava Inštitut za ekonomijo in mir kot neodvisna nepridobitna ustanova, ki se osredotoča na mir kot pozitiven, dosegljiv in oprijemljiv ukrep za dobro počutje ljudi in njihov napredek. Indeks globalnega terorizma predstavlja obsežna študija, ki analizira vpliv terorizma na posamezno državo za posamezno leto in obsega 63 držav sveta, s čimer vključuje 99,7 % populacije svetovnega prebivalstva (Institute for Economics & Peace, 2019b).

Indeks globalnega terorizma ocenjujemo na lestvici od 0 do 10. Pri tem 0 pomeni, da ni vpliva terorizma na posamezno državo, 10 pa pomeni velik vpliv terorizma na državo. Tako so na vrhu lestvice štiri države z največjim vplivom terorizma z najslabšo oceno od 8 do 9,6: Afganistan, Irak, Nigerija in Sirija. Med delno

evropskimi državami je Turčija na 16. mestu z oceno 6,5 in z izboljšanjem ocene za štiri mesta v primerjavi z letom 2018. Med evropskimi državami je na 28. mestu med 163 državami Velika Britanija z oceno 5,4. Slovenija, ki je v letu 2019 napredovala za 32 mest v primerjavi z letom 2018, je v skupini držav z ničelnim vplivom terorizma za obe leti. Med evropske države z ničelnim vplivom terorizma spadajo Portugalska, Hrvaška in Romunija (Repnik, 2022).

Slovenija se je že in se še bo soočala s kriznimi situacijami (npr. strmoglavljenje letala na Korziki leta 1981, potres na Bovškem leta 2004, poplave leta 2007 na Gorenjskem in 2010 v osrednji Sloveniji, neurje s točo avgusta 2008 na Štajerskem, tramontana na obali, pandemija koronavirusa). Vse so bile posredno ali neposredno povezane s turizmom in bodo nanj tudi v prihodnje neposredno vplivale oziroma zahtevale hitre odzive za preprečevanje nepotrebne škode in njeno sanacijo. Ko se zgodijo krizne situacije, lahko pripravo na njih zasledimo v okviru korporativne varnosti v turizmu, še zlasti na področju zdravilišč (Rittichainuwat in Chakraborty, 2009; Alič in Cvikel, 2011; Ghaderi, Mat Som in Henderson, 2012; Altinay, Paraskevas in Jang, 2015).

5 **Zaključek**

Pomen varnosti v turizmu se v zadnjem desetletju nenehno povečuje. Varnost je postala pomemben dejavnik pri odločanju turistov, ali bodo določeno državo obiskali ali ne, kar v številnih raziskavah ugotavljajo avtorji po vsem svetu. Zagotavljanje varnega turističnega okolja bo v prihodnje še močnejše vplivalo na uspeh ali neuspeh turizma posamezne destinacije ali države. Hkrati v okolju, ki ni varno, tudi ni mogoče pričakovati sodobnega turističnega razvoja. Politične spremembe, trgovinske vojne, teroristični napadi, problem podnebnih sprememb, nerešeni spori med državami itd. se odražajo v spremembah v globalni varnosti in vplivih nanjo. Na slednjo pozitivno/negativno vplivata delovanje mednarodnih organizacij in posameznih združenj držav članic, kot so OZN, NATO in OVSE, in protekcionistični način delovanja posameznih držav v svetu, ki temeljita na ekonomskih interesih oziroma interesih kapitala in posredno/neposredno vplivata na varnost v turizmu (Repnik, 2022).

Slovenija dosega po posameznih statističnih spremenljivkah, kot so indeks globalnega terorizma, indeks globalne varnosti ter indeks konkurenčnosti potovanj in turizma visok položaj, zaradi česar spada med globalno varne države. Po ugotovitvah Tkachuka (2018), najbolj skrb vzbujajoč geopolitični dejavnik v turizmu predstavlja terorizem, za katerega je v Sloveniji značilen ničelni vpliv terorizma na državo. Ker naj bi v prihodnje zaradi terorizma več kot 40 % vseh mednarodnih turistov spremenilo potovalno vedenje, se kažejo priložnosti razvoja turizma Slovenije kot varne destinacije tudi na tem področju (Repnik, 2022).

Za uspešen razvoj turizma in njegove varnosti je zato treba vzpostaviti sodelovanje vseh deležnikov, kot so politika, družba, gospodarstvo, ki lahko s svojim delovanjem pozitivno vplivajo na doseganje postavljenih ciljev pri razvoju posamezne države, tudi Slovenije, kot turistične destinacije (Repnik, 2022).

Največji izziv varnosti v trenutnem svetu in zagotovo tudi v prihodnosti pa bo kibernetška varnost in obvladovanje tveganj na področju informacijske tehnologije. Diskurz o varnosti v turizmu bo treba nadgraditi z vlogo in vplivom kibernetške varnosti na splošno stanje varnosti in varnosti za turiste. Pomen kibernetške varnosti se je v zadnjih dveh letih, v času krize zaradi COVIDA-19, še povečal s povečano uporabo informacijske tehnologije in sistemov v vseh segmentih družbe in gospodarstva, tako tudi turizma. Občutljivost turističnih podjetij in sistemov za kibernetške napade je velika, še zlasti ob dejstvu, da se v nastanitveni dejavnosti turizma zbirajo različni osebni in bančni podatki gostov oziroma turistov. Evropska unija je s posebnim programom že zgradila modele kibernetške varnosti za kritično infrastrukturo, kot so pristanišča in letališča. V prihodnje bo treba izvesti tudi programe in aktivnosti, ki bodo omogočili ustrezno kibernetško varnost drugih gospodarskih panog in še zlasti turizma.

Literatura in viri

- Alič, A. in Cvikel, H. (2011). *Uvod v turizem in destinacijski menedžment*. Ljubljana: Zavod IRC.
- Alsarayreh, M. N., Jawabreh, O. A. A. in Helalat, M. S. (2010). The Influence of Terrorism on the International Tourism Activities. *European Journal of Social Sciences*, 13(1), 145–160.
- Altınay, L., Paraskevas, A. in Jang, S. S. (2015). *Planning Research in Hospitality & Tourism*. London: Taylor & Francis.
- Azari, J. in Hetherington, M. J. (2016). Back to the Future? What the Politics of the Late Nineteenth Century Can Tell Us about the 2016 Election. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 667(1), 92–109.

- Batra, A. (2008). Foreign Tourists' Motivation and Information Source(s) Influencing Their Preference for Eating Out at Ethnic Restaurants in Bangkok. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 9(1), 1–17.
- Beck, U. (2015). Emancipatory catastrophism: What does it mean to climate change and risk society? *Current Sociology*, 63(1), 75–88.
- Bloed, A. (2017). Organisation for Security and Cooperation in Europe. *Netherlands Quarterly of Human Rights*, 28(4), 593–598.
- Briassoulis, H. (2017). Response assemblages and their socioecological fit: Conceptualizing human responses to environmental degradation. *Dialogues in Human Geography*, 7(2), 166–185.
- Buda, D. M. (2016). Tourism in Conflict Areas: Complex Entanglements in Jordan. *Journal of Travel Research*, 55(7), 835–846.
- Buuren, J. (2010). *Security as a commodity. The ethical dilemmas of private security services*. Oslo: International Peace Research Institute. Pridobljeno iz <https://www.files.ethz.ch/isn/113540/6.pdf>, 5. 1. 2022.
- Chew, E. in Jahari, S. (2014). Destination image as a mediator between perceived risks and revisit intention: a case of post-disaster. *Japan Tourism Management*, 40, 382–393.
- Clarke, H. D., Goodwin, M. in Whitely, P. (2017). *Brexit: Why Britain Voted to Leave the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cohen, S. A., Prayag, G. in Moital, M. (2014). Consumer Behaviour in Tourism: Concepts, Influences and Opportunities. *Current Issues in Tourism*, 17(10), 872–909.
- Corbet, S., O'Connell, J. F., Efthymiou, M., Guiomard, C. in Lucey, B. (2019). The impact of terrorism on European tourism. *Annals of tourism research*, 75, 1–17.
- Dibeh, G., Fakih, A. in Marrouch, W. (2019). Tourism–growth nexus under duress: Lebanon during the Syrian crisis. *Tourism Economics*, 26(3), 353–370.
- Dolnicar, S., in McCabe, S. (2022). *SOLIDARITY TOURISM-How can tourism help the Ukraine and other war-torn countries?* DOI: 10.31235/osf.io/4vcpz.
- Elsig, M. (2011). Principal-agent theory and the World Trade Organization: Complex agency and missing delegation. *European Journal of International Relations*, 17(3), 495–517.
- Evans, G. in Newnham, J. (1998). *The Penguin Dictionary of International Relations*. London: Penguin Group.
- Farago, N. (2016). Washington's failure to resolve the North Korean nuclear conundrum: examining two decades of US policy. *International Affairs*, 92(5), 1127–1145.
- Farmaki, A. (2017). The tourism and peace nexus. *Tourism Management*, 59(2017), 528–540.
- Fourie, J., Nadal, J. R. in Gallego, M. S. (2019). Fatal Attraction: How Security Threats Hurt Tourism. *Journal of Travel Research*, 59(2), 209–219.
- George, R. (2010). Visitor Perceptions of Crime-Safety and Attitudes Towards Risk: The Case of Table Mountain National Park, Cape Town. *Tourism Management*, 31(6), 806–15.
- Ghaderi, Z., Mat Som, A. P. in Henderson, J. C. (2012). Tourism crises and island destinations: experiences in Penang, Malaysia. *Tourism Management Perspectives*, (2–3), 79–84.
- Hall, C. M., Timothy, D. J. in Duval, D. T. (2003). Security and tourism: towards a new understanding? V C. M. Hall, D. J. Timothy in D. T. Duval (ur.), *Safety and Security in tourism*, 1–18. New York: The Haworth Press.
- Han, S. J. (2019). Dialogue with John Dunn on Korean Denuclearization. *Theory, Culture & Society*, 36, 293–311.
- Hay, B. (2016). The independence referendum in Scotland: a tourism perspective on different political options. *Journal of Tourism Futures*, 2(2), 125–136.
- Hennig, B. D. (2019). European Parliament Elections 2019. *Political Insight*, 10(3), 20–21.
- Howard, J. A. in Seth, J. N. (1969). *The Theory of Buyer Behavior*. New York: John Wiley.
- Huigens, J. (2015). Conditions for changing inter-organisational relations: The G8 summit and the European Union. *International Relations*, 29(4), 455–476.
- Hyndman, J. (2015). The securitisation of Sri Lankan tourism in the absence of peace. *Stability: International Journal of Security and Development*, 4(1), 1–16.

- Hyslop, D. in Morgan, T. (2014). Measuring terrorism with the global terrorism index. *Understanding Terrorism (Contributions to Conflict Management, Peace Economics and Development)*, 22, 97–114.
- Ingram, H., Grieve, D., Ingram, H., Tabari, S. in Watthanakhomprathip, W. (2013). The impact of political instability on tourism: case of Thailand. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 5(1), 92–103.
- Institute for Economics & Peace (2019a). *Global Peace Index 2019: Measuring Peace in a Complex World*. Pridobljeno iz <http://visionofhumanity.org/reports>, 16. 12. 2021.
- Institute for Economics & Peace (2019b). *Global Terrorism Index 2019: Measuring the Impact of Terrorism*. Pridobljeno iz <http://visionofhumanity.org/reports>, 16. 12. 2021.
- Ivanuša, T., Lesjak, M., Roša, M. in Podbregar, I. (2012). Soodvisnost okolja, turizma in nacionalne varnosti. V G. Meško, A. Sotler in K. Eman (ur.), *Ekološka kriminaliteta in varovanje okolja – multidisciplinarnе perspektive*, 433–464. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Juvan, E., Gomezelj Omerzel, D. in Uran Mavarić, M. (2017). *Spremljanje vedenja turistov. Teoretični, metodološki in praktični vidiki*. Pridobljeno iz <http://www.hippocampus.si/> ISBN/978-961-7023-08-4.pdf, 14. 12. 2021.
- Krahmann, E. (2008). Security: Collective good or commodity?. *European Journal of International Relations*, 14, 379–404.
- Kurež, B. (2011). Sodobno varnostno okolje in turizem. *Varstvoslovje*, 13(3), 330–347.
- Kyu, N. K. (2019). The Moon Jae-in administration's North Korea policy and Korea–US relations. *Asian Education and Development Studies*, 8(1), 59–74.
- Law, R. (2006). The perceived impact of risks on travel decisions. *International Journal of Tourism Research*, 8(4), 289–300.
- Lee, Y. J., Gray, L. P. in Kim, J. (2019). Does location matter? Exploring the spatial patterns of food safety in a tourism destination. *Tourism Management*, 71(2019), 18–33.
- Litvin, S. W. (1998). Tourism: The World's Peace Industry? *Journal of Travel Research*, 37(1), 63–66.
- Louis, M. (2015). The ILO, social partners and the G20: New prospects for social dialogue at the global level? *Global Social Policy*, 16(3), 235–252.
- Mally, K. V. (2009). *Države v razvoju – med okoljevarstvom in razvojnimi težnjami*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Mansfeld, Y. in Korman, T. (2015). Between war and peace: conflict heritage tourism along three Israeli border areas. *Tourism Geographies*, 17(3), 437–460.
- Mansour, H. E. L., Holmes, K., Butler, B. in Ananthram, S. (2019). Developing dynamic capabilities to survive a crisis: Tourism organizations' responses to continued turbulence in Libya. *International journal of tourism research*, 21(4), 493–503.
- March, R. in Woodside, A. G. (2005). Testing Theory of Planned versus Realized Behavior. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 905–24.
- McCarthy, D. J., Puffer, S. M. in Satinsky, D. M. (2019). Will Russia have a role in the changing global economy? Contrasting Western and Russian cultural lenses. *Cross Cultural & Strategic Management*, 26(2), 265–289.
- McKibben, H. E. (2020). What do I get? How do states' negotiation alternatives influence the concessions they receive in multilateral negotiations? *European Journal of International Relations*, 26(3), 896–921.
- Meško, G. in Dobovšek, B. (1999). Varnost in nekateri viri ogrožanja v turizmu. V A. Anžič (ur.), *Varnost in turizem*, 257–271. Portorož, Ljubljana: Visoka šola za hotelirstvo in turizem – TURISTICA, Visoka policijsko-varnostna šola.
- Micó, L. J. in Carbonell, M. J. (2017). The Catalan Political Process for Independence: An Example of the Partisan Media System. *American Behavioral Scientist*, 61(4), 428–440.
- Mogherini, F. (2016). Skupna vizija, enotno ukrepanje: močnejša Evropa. V Evropska unija (ur.), *Globalna strategija za zunanjo in varnostno politiko Evropske unije*, 1–46. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije.
- Moss, P. in Urban, M. (2019). The Organisation for Economic Co-operation and Development's International Early Learning Study: What's going on. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 20(2), 207–212.

- Mowforth, M. in Munt, I. (2015). *Tourism and sustainability: Development, globalisation and new tourism in the Third World*. London: Routledge.
- Mulligan, S. P. (2018). *Withdrawal from International Agreements: Legal Framework, the Paris Agreement, and the Iran Nuclear Agreement*. CRS Report. Pridobljeno iz <https://fas.org/sgp/crs/row/R44761.pdf>, 19. 12. 2021.
- Myers, N. (2018). Global Health Security is Global Security: The lessons of Clade X. *World Affairs*, 181(4), 403–412.
- Nicita, A., Ognivtsev, V. in Shirotori, M. (2013). *Global supply chains: trade and economic policies for developing countries*. New York and Geneva: United Nations. Pridobljeno iz https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/itcdtab56_en.pdf, 22. 12. 2021.
- Panke, D. (2017). The institutional design of the United Nations General Assembly: an effective equalizer? *International Relations*, 31(1), 3–20.
- Pegram, T. (2014). Global human rights governance and orchestration: National human rights institutions as intermediaries. *European Journal of International Relations*, 21(3), 595–620.
- Phillips, A. (2019). Global security hierarchies after 1919. *International Relations*, 33(2), 195–212.
- Pinheiro, D., Chwieroth, J. M. in Hicks, A. (2015). Do international non-governmental organizations inhibit globalization? The case of capital account liberalization in developing countries. *European Journal of International Relations*, 21(1), 146–170.
- Poon, I. in Adams A. (2000). *How the British will travel 2005: Research Report*. UK: Tourism Intelligence International.
- Repnik, S. (2022). *Razvoj konceptualnega modela korporativne varnosti in varnostne kulture v slovenskih naravnih zdravilščih*. (doktorska disertacija). Celje: Fakulteta za komercialne in poslovne vede.
- Richardson, J., Karam, C. M. in Afioni, F. (2019). The global refugee crisis and the career ecosystem. *Career Development International*, 25(1), 1–13.
- Rittichainuwat, B. N. in Chakraborty, G. (2009). Perceived travel risk regarding terrorism disease: the case of Thailand. *Tourism Management*, (30), 410–418.
- Rivera, M. A. (2017). The synergies between human development, economic growth, and tourism within a developing country: An empirical model for Ecuador. *Journal of Destination Marketing & Management*, 6, 221–232.
- Romer, D., Jamieson, K. H. in Aday, S. (2003). *Television news and the cultivation of fear of crime*. Oxford: Oxford University Press.
- Rosenberg, M. (2017). The Middle East on the Brink of War and Peace. *Strategy and Geopolitics*, 227–255.
- Rožič, M. (2006). O varnosti v turizmu. V M. Faletič in B. Djutović (ur.), *Globalna varnost v turizmu v Sloveniji*, 10–11. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Saha, S. in Yap, G. (2014). The moderation effects of political instability and terrorism on tourism development: A cross-country panel analysis. *Journal of Travel Research*, 53(4), 509–521.
- Samitas, A., Asteriou, D., Polyzos, S. in Kenourgios, D. (2018). Terrorist incidents and tourism demand: Evidence from Greece. *Tourism Management Perspectives*, 25, 23–28.
- Seabra, C., Reis, P. in Abrantes, J. L. (2020). The influence of terrorism in tourism arrivals: A longitudinal approach in a Mediterranean country. *Annals of Tourism Research*, 80, 102811.
- Sharpely, R. (2002). Development theories and tourism theory. V R. Sharpely in D. J. Teller (ur.), *Tourism and development: Concept and issues*, 202–230. London: Channel View Publications.
- Singhal, T. A. (2020). Review of Coronavirus Disease-2019 (COVID-19). *Indian Journal of Pediatrics*, 87, 281–286.
- Slovenska turistična organizacija (2016). *Ko potujemo, izginjejo predsodki. Intervju z dr. Talebom Rifajjem [TURIZEM]*. Pridobljeno iz <https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/dokumenti/turizem-december-2016.pdf>, 10. 12. 2021.
- Slovenska turistična organizacija (2021). *Pregled turističnega leta 2019*. Pridobljeno iz <https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/raziskave-in-analize/turizem-v-stevilkah>, 19. 12. 2021.

- Sridhar, K. S. (2015). Is Urban Poverty More Challenging than Rural Poverty? A Review. *Environment and Urbanization Asia*, 6(2), 95–108.
- Šinkovec, M. (2016). *Vojaško-politična transformacija zveze Nato po koncu hladne vojne*. (magistrsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Šorović, M. (2019). The Republic of North Macedonia – a 'new' country in the Western Balkans. *RSC*, 11(3), 87–107.
- Telfer, D. (2002). The evolution of tourism and development theory. V R. Sharpley in D. J. Telfer (ur.), *Tourism and development: Concepts and issues*, 35–8. London: Channel View Publications.
- Ting, L. S. in Thien, N. P. (2015). Media, race and crime: Racial perceptions and criminal culpability in a multiracial national context. *The International Communication Gazette*, 77(1), 24–50.
- Tkachuk, L. (2018). Global political instability as a factor of international tourism. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. *Geography*, 2(71), 29–34.
- UNWTO (1996). Agenda 21 for the travel and tourism industry. *Towards Environmentally Sustainable Development Volume*, 5(1), 13–17.
- UNWTO (2022). *UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex, January 2022*. Pridobljeno iz <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng.2022.20.1.1>, 10. 3. 2022.
- Walters, G., Wallin, A. in Hartley, N. (2019). The Threat of Terrorism and Tourist Choice Behavior. *Journal of travel research*, 58(3), 370–382.
- Wang, H. in Ge, Y. (2019). Negotiating national identities in conflict situations: The discursive reproduction of the Sino-US trade war in China's news reports. *Discourse & Communication*, 14(1), 65–83.
- Wanigasekera, V. (2019). Overcoming cross-cultural differences in post-war Sri Lanka: the case of Jetwing in Jaffna. *Worldwide hospitality and tourism themes*, 11(2), 185–193.
- Westoby, M. (2017). Book Review: John J Kirton and Ella Kokotsis, The Global Governance of Climate Change: G7, G20, and UN Leadership. *Political Studies Review*, 15(2), 280–281.
- World Economic Forum (2019a). *The Global Competitiveness Report 2019*. Pridobljeno iz http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf, 19. 12. 2021.
- World Economic Forum (2019b). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019*. Pridobljeno iz http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf, 21. 12. 2021.
- Xie, C., Zhang, J., Chen, Y., Morrison, A. M. in Lin, Z. (2020). Measuring hotel employee perceived job risk: dimensions and scale development. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 32(2), 730–748.
- Yang, E. C. L., Sharif, S. P. in Khoo Lattimore, C. (2015). Tourists' risk perception of risky destinations: The case of Sabah's eastern coast. *Journal of Tourism and Hospitality Research*, 14(6), 24–26.
- Yang, X., Dong, L. in Li, C. (2019). Microclimate tourism and microclimate tourism security and safety in China. *Tourism Management*, 74(2019), 110–133.
- Yuan, L. C. in Mateus, L. (2020). Taiwan's opening policy to Chinese tourists and cross-strait relations: The impacts on inbound tourism into Taiwan. *Tourism Economics*, 26(1), 27–44.
- Zahra, H. (2018). The USA as a victim of international/transnational terrorism targeting what it is or what it does? *Review of Economics and Political Science*, 3(3/4), 90–101.
- Zacarias, D. A., Williams, A. T. in Newton, A. (2011). Recreation carrying capacity estimations to support beach management at Praia de Faro, Portugal. *Applied Geography*, 31(3), 1075–1081.

